

SPRAWOZDANIA

Wystawa starych dzieł botanicznych w Instytucie Botaniki im. Komarowa w Leningradzie

Przy okazji XII Międzynarodowego Kongresu Botanicznego, który odbył się w Leningradzie w dniach 3—10. VII. 1975 r., wielu uczestników Kongresu odwiedziło Instytut Botaniki Akademii Nauk ZSRR im. Komarowa. Instytut ten znany jest z bogatych zbiorów zielnikowych oraz z biblioteki liczącej około 500000 tomów. Jest to największa biblioteka botaniczna Związku Radzieckiego oraz trzecia pod względem ilości zbiorów biblioteka w świecie. Biblioteka może również poszczycić się bogatą kolekcją starych dzieł. Niektóre z nich występują dziś zaledwie w liczbie kilku egzemplarzy na świecie.

W okresie trwania Kongresu w jednej z sal Biblioteki urządzono wystawę starych dzieł. W kilku gablotach eksponowano kilkadziesiąt „białych kruków” literatury botanicznej, a pracownicy Biblioteki udzielali informacji oprowadzając po wystawie. Wydaje mi się, że warto wymienić niektóre z bardziej interesujących książek i atlasów prezentowanych na wystawie i będących własnością Biblioteki Instytutu w Leningradzie. Tak więc najstarszą pozycją był „*Herbarius*” z r. 1484, egzemplarz pochodzący z drukarni w Moguncji, założonej przez Gutenberga. Książka napisana jest w języku łacińskim, ilustrowana, a na marginesie znajdują się dopiski pochodzące z tego samego okresu. Prawdopodobnie z r. 1491 pochodzi „*Ortus Sanitatis*”. Jest to przegląd roślin i zwierząt z punktu widzenia ich użyteczności lub też szkodliwości dla człowieka.

Autorem dzieła „*Ikhtiyarati badii*” jest znany lekarz ze Shiraz, Ali ibn-al Hussein Ansari, żyjący w latach 1330—1404. Manuskrypt w języku arabskim z r. 1368—69 został przepisany w r. 1640. W Bibliotece leningradzkiej znajduje się pierwsza część dzieła zawierająca wykaz

roślin leczniczych wraz z opisami ich właściwości. Z r. 1613 pochodzi dzieło Daniela Heisiusa „*Theophrasti Eresii Graece et Latine opera omnia*”. Pierwsze rysunki komórkowej struktury roślin znajdujemy w angielskim dziele R. Hooke'a „*Micrographia*” wydanym w Londynie w r. 1665. Z tego okresu pochodzą dwa inne podręczniki anatomii: „*The Anatomy of Vegetables*” (autor N. Grew), wydany w Londynie w r. 1672 oraz „*Philosophi et Medici Bononiensis Anatome Plantarum*” (autor M. Malpighi), wydany w Londynie w r. 1675, gdzie znajdują się rysunki mikroskopowej struktury drewna. Na wystawie można było oglądnąć trzy dzieła K. Linneusza: „*Flora Lapponica*”, wydana w Amsterdamie w r. 1737, zaopatrzona autografem autora, „*Philosophia Botanica*”, wydana w Sztokholmie w r. 1751 oraz „*Species Plantarum*” z r. 1753.

Na wystawie zaprezentowano również rosyjską starą literaturę botaniczną. Należy tu wymienić pierwszy katalog roślin w Rosji „*Aptekarsky ogorod*”, wydany w Rydze w r. 1736 i zawierający 1275 nazw. Godne uwagi są 4 rosyjskie słowniki botaniczne: K. Kondratowicza z r. 1780, wydany w Petersburgu, A. Meyera z r. 1781, wydany w Moskwie, słownik nazw roślin i ich części zestawiony przez Towarzystwo Ekonomiczne w r. 1795 i wydany w Petersburgu oraz słownik roślin i zwierząt, także i kopalnych, napisany przez B. Sokolowa i wydany w r. 1801 w Moskwie. Ze słowników tych korzystają botanicy po dzień dzisiejszy. Na wystawie znalazł się również pierwszy katalog Biblioteki z drugiej połowy XVIII wieku, pisany ręcznie.

Dużą część wystawy poświęcono starym atlasom botanicznym. Wśród nich duże zainteresowanie wzbudził unikalny atlas flory wysp

Oceanu Spokojnego i częściowo Atlantyckiego z lat 1772—75. Autorem wspomnianego atlasu jest George Forster, członek ekspedycji J. Cook'a. Autor zaopatrzył swój atlas ręcznymi notatkami. Również interesującą pozycją był „*Herbarium vivum*”, atlas wydany zaledwie w 4 egzemplarzach w r. 1747, którego autorem jest Knipgoff. Do szczególnie pięknych należały rysunki roślin wykonane przez Marię Sybillę Merian (1647—1717) oraz akwarele w atlasie A. Tatarinova „*Icones florum Pekinensis*” z r. 1856, doskonale oddające szczegóły np. budowy kwiatu czy też nerwacji liści. Akwarele te są dziełem malarzy chińskich. Również bardzo wierne rysunki znajdujemy w atlasie roślin Wschodniej Syberii P. Borisova z r. 1844. Z innych atlasów prezentowanych na wystawie warto wymienić atlas

flory Grecji z r. 1806, atlas owoców tropikalnych J. Descourtilza z r. 1825, plansze roślin z Dalekiego Wschodu wykonane przez U. M. Vasilięwa oraz oryginalne rysunki grzybów wykonane w I połowie XIX wieku przez A. Postelsa. Ciekawostką była na wystawie książka F. Stenforta „*Les plus belles plantes de la mer*”, wydana w Paryżu w r. 1877, ilustrowana naklejonymi, zasuszonymi glonami.

Wystawa wzbudziła zrozumiałe zainteresowanie nie tylko wśród bibliofilów i osób zajmujących się historią botaniki. Warto nadmienić, że Biblioteka leningradzka udostępnia czytelnikom stare dzieła bez żadnych trudności, pod warunkiem korzystania z nich na miejscu.

Halina Piękoś

